

Nr 68.

Godkänd av första kammaren den 8 april 1916.

Godkänd av andra kammaren den 8 april 1916.

Riksdagens skrivelse till Konungen angående beredande av skydd för vissa fågelarter.

(Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.)

(Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.)

Till Konungen.

Uti inom riksdagens båda kamrar väckta likalydande motioner har gjorts framställning i syfte att efter verkställd utredning och undersökning måtte vidtagas lämpliga åtgärder till skyddande av sådana fågelarter, för vilka ur de i motionen framhållna synpunkter skydd finnes böra beredas.

Till stöd för motionerna har anförts huvudsakligen följande.

Sedan, i samband med att inom riksdagen väckts frågan om vidtagande av särskilda åtgärder för beredande av naturskydd, från olika håll framhållits nödvändigheten av en revision av vår jaktlagstiftning, avseende att bereda skydd även åt andra djur än de i egentlig mening jaktbara och särskilt åt sådana arter, som på grund av sin sällsynthet löpte fara att utrotas, hade dessa fordringar i någon ringa mån blivit tillgodosedda i den nya lagen om rätt till jakt och den reviderade jaktstadgan av den 8 november 1912.

Dock återstode ännu viktiga önskemål att fylla, innan man kunde

Bihang till riksdagens protokoll 1916. 14 saml. 29 häft. (Nr 68.)

anse, att på jaktlagstiftningens väg gjorts vad som kunde och borde göras i berörda hänseende. Detta gällde särskilt en hel grupp av fåglar, nämligen våra rovfåglar, vilka — bortsett från tre ugglearter, som åtnjöte fridlysning enligt kungl. förordningen angående skydd för åt lantbruket nyttiga fåglar den 8 november 1912 — fortfarande vore i saknad av varje slags skydd, prisgivna åt förödande förföljelse.

Den gamla åsikten att alla rovfåglar vore att betrakta endast och allenast såsom blodtörstiga skadedjur, vilka borde förföljas och utrotas med alla till buds stående medel, hade på senare tider så småningom fått vika för en riktigare och mera vidsynt uppfattning. Framför allt hade man börjat få ögonen öppna för den ovärderliga nytta, de flesta rovfåglar gjorde jordbruket och skogsbruket genom att hålla efter de skadliga gnagarna och som i mångdubbel måtto uppvägte den skada, de stundom kunde förorsaka genom att förgripa sig på fjäderfä eller matnyttigt villebråd. Till åkerns och skogens skyddsandar bland rovfågelnarna vore i främsta rummet att räkna *ugglorna*, *vråkarna* och *tornfalken*, vilka enbart ur denna synpunkt syntes väl förtjänta av fridlysning åtminstone under fortplantningstiden.

Nyare tiders biologiska erfarenheter hade för övrigt ådagalagt, att en fullständig utrotning eller alltför stark decimering av rovfågelnarna ej heller kunde vara förenlig med jaktvårdens sanna intresse. Den roll, rovfågelnarna spelade i naturens hushållning, hade nämligen betydelse även därutinnan, att de i första hand bemäktigade sig sjuka, skadade och svagt utvecklade individer bland de andra djuren och sålunda bidroge till att bevara respektive djurarter friska och livskraftiga. Rovfågelnas blotta närvaro tjänade dessutom till att hos de svagare djuren väcka och vidmakthålla den vaksamhet och självbevarelsedrift samt de för arten utmärkande egenskaper, utan vilka de ohjälpligt skulle duka under i kampen för tillvaron.

Tack vare det livliga intresse för naturskydd, som på senare tider gjort sig gällande hos oss så väl som i andra land, hade man emellertid börjat inse, att rovfågelnarna även förtjänade att skyddas för sin egen skull, oavsett den nytta eller skada, de kunna göra. De vore onekligen de vackraste och i alla avseenden mest fulländade av alla fåglar. Deras höga, sirliga flykt och präktiga uppträdande i övrigt gjorde, att de måste ådraga sig varje naturväns uppmärksamhet och i högre grad än andra fåglar utgjorde en prydnad för det landskap, de tillhörde. Därtill komme, att flera rovfågelarter, såsom *örnarna*, *jaktfalken* och *pilgrimsfalken*, *gladan*,

kärrhökarna och ugglan, hörde till de djurarter, som på senare tider till den grad avtagit i antal, att de i stället för att utsättas för skoningslös förföljelse borde skyddas såsom levande naturminnesmärken. I detta sammanhang skulle även framhållas, att korpen, som visserligen icke tillhörde rovfåglarnas ordning, likväl förtjänade att skyddas på samma grunder, som anförts beträffande de nyssnämnda rovfågelnarna.

Till de mångahanda skäl, som sålunda talade för beredande av skydd åt våra rovfåglar, komme slutligen sådana av rent etisk art, i det att förföljelsen mot rovfågelnarna ofta toge former, som uppenbart strede mot djurskyddets och naturskyddets enklaste fordringar.

De faktorer, som verkade förödande på vår svenska rovfågelfauna och som, om allt finge fortgå som hittills, förr eller senare måste medföra fullständig utrotning åtminstone av mera sällsynta arter, vore *rovfågelpremieringen, rovfågelfångsten med sax, samt skyttet för uv och skyttet vid fåglarnas boplatser*.

I fråga om rovfågelpremieringen torde framhållas, att på åtskilliga orter i vårt land fortfarande utbetalades skottpenningar för dödande av duvhök, vartill landstingen, hushållningssällskapen och i vissa trakter även kommunerna bidroge med större eller mindre belopp. Emellertid kunde varken den stora massan av skyttar eller flertalet av de personer, som hade att utbetala skottpenningar, skilja duvhöken från andra mer eller mindre närbesläktade fåglar. Följden härav bleve den, att premieringen i fråga drabbade icke blott duvhöken, utan även en hel del andra oskadliga eller nyttiga fåglar. Särskilt vore detta fallet med den för jordbruket så avgjort nyttiga *ormvråken*, till följd av denna fågels likhet med duvhöken.

En genom domänstyrelsens bemedling för något år sedan företagen sakkunnig undersökning av ett större antal fötter av fåglar, för vilka skottpenningar utbetalats inom olika län under ett och samma år, har givit till resultat, att endast 43 proc. av de premierade fåglarna varit duvhökar, under det resten utgjorts av andra fåglar av de mest skilda arter, från *ormvråk* och *bivvråk* till *gök* och *trast*. Då hela antalet i Sverige årligen premierade »duvhökar» enligt statistiken uppgått till i medeltal 15,000, skulle alltså årligen betalas skottpenningar för dödandet av mellan 8- och 9,000 nyttiga eller oskadliga fåglar, vartill givetvis komme ett mångdubbelt större antal, som utmönstrats vid kontrollen och sålunda icke blivit premierade.

I anledning av skrivelse från 1912 års riksdag stadgades för hela

landet gällande förbud mot användande av sax för fångande av däggdjur. Emellertid låge det en betänklig inkonsekvens i att å ena sidan förbjuda allt fångande av däggdjur medels sax men att å andra sidan fortfarande tillåta, att fåglar utsattes för detta fångstsätt.

Frånsett det föga humana i denna metod, vore rovfågelsaxarna fullkomligt blint verkande redskap, som utgjorde en lika stor fara för nyttiga som för s. k. skadliga fåglar, för fridlysta som för icke fridlysta, för sällsynta såväl som för allmänna arter. Detta gällde särskilt om de mycket använda s. k. pålsaxarna, som gillrades utan lockbete på stolpar, i trädtoppar eller på andra upphöjda föremål, där rovfåglar brukade slå sig ned. Erfarenheten från Finland, där saxfångsten vunnit ännu större utbredning än hos oss och där statistik förts över på detta sätt fångade fåglar, bekräftade riktigheten av ovan uttalade uppfattning. Nämda statistik utvisade nämligen, att av hela antalet sålunda fångade fåglar högst 25 proc. utgjorts av såsom övervägande skadliga ansedda rovfåglar. Med hänsyn till det anförda torde det med fog kunna ifrågasättas, huruvida det vore klokt och överensstämmande med god hushållning att för att komma ett visst antal skadliga fåglar till livs uppoffra, såsom man med ledning av nämnda statistik kunde antaga, cirka tre gånger så många nyttiga varelser, och detta med användande av sådana redskap som saxarna.

Genom det, särskilt av våra jaktvårdare och sportjägare numera ganska allmänt praktiserade skyttet för uv, åstadkommes även stort manfall bland rovfågelnarna. Detta skytte, som grundade sig på den instinktiva fiendskap, de flesta andra fåglar hyste mot berguven, vore närmast avsett att användas mot kråkan och duvhöken, men bleve ofta ödesdigert även för andra fågelarter, som då de plägade gå till anfall mot den som lockfågel uppställda uven jämväl nedskötes.

Ett hittills över hela vårt land mycket använt sätt för rovfågelnarnas utrotande hade slutligen varit att vårtiden uppsöka deras bon och från ett bakhåll nedskjuta de gamla fåglarna. Därvid inträffade ej sällan, att de värnlösa ungarna, sedan föräldrarna dödats, lämnades att svälta ihjäl i det svårtillgängliga nästet. Ett sådant omänskligt förfarande skulle kunna förekommas, om rovfågelnarna bereddes skydd under fortplantningstiden. Med hänsyn till jaktvårdens intressen torde man emellertid från en dylik fridlysning måhända böra undantaga duvhök och sparvhök.

De fågelarter, vilka i främsta rummet genom särskilda åtgärder borde utöver vad redan vore fallet beredas lämpligt skydd, vore *kungsörn* och

havsörn, gladan, kärrhök, samtliga ugglearter med undantag möjligen av *kattugglan, samtliga vråkar och falkar* ävensom *fiskgjuse och korp*.

Flera ntvägar kunde tänkas, ägnade att förekomma eller åtminstone minska den förödelse, som enligt vad anförts hotade att drabba de fågelarter, som ovan berörts. Förbud, gällande för hela riket, skulle kunna införas mot användande av sax till fångande av fåglar eller ock skulle för vissa fågelarter detta förbud kunna inskränkas att gälla endast vissa delar av landet. Vidare skulle syftet kunna främjas genom stadgande av förbud i lämplig omfattning mot skytte för uvbulvan samt genom fridlysning hela året eller under fortplantningstiden av de fågelarter, vilkas fredande funnes önskvärt. Genom åtgärder i nu antydd riktning skulle tydligen jämväl i väsentlig mån förtagas de skadliga verkningarna av rovfågelpremieringen.

Vilka utvägar, som borde väljas, finge emellertid bero på närmare utredning och överbäggande. Det torde nämligen vara oundvikligt, att de åtgärder, som avsåges, åtminstone vad vissa fågelarter anginge, delvis måste lämpas efter vad vid skedd undersökning kunde finnas för olika delar av landet ändamålsenligt, efter fågelarternas talrikare eller sparsammare förekomst på skilda orter och huvudsakligen därpå beroende betydelse för lant- och skogshushållningen, efter de levnadsförhållanden, under vilka de förekomme m. m. Exempelvis kunde nämnas, att kattugglan förekomme ganska sparsamt i Skåne och där kunde anses vara en om icke nyttig så åtminstone föga skadlig fågel, under det densamma i nordligare delar vore talrikt förekommande och genom ingrepp såväl på hemdjur som nyttiga småfåglar måste betraktas som överbäggande skadlig. Beträffande skytte för uvbulvan, vilket i hög grad förekomme i Skåne, förtjänade uppmärksammas, att åtskilliga rovfåglar under sina flyttningsfärder mot söder under hösten droge över denna provins i stora skaror och särskilt vid vissa vindar stannade några dagar eller i varje fall kortare tid. De vore då lätt åtkomliga för skytte för uvbulvan och nedskötes i mängd. Liknande förhållanden kunde ej påvisas från andra landsdelar. Fåglarna förekomme där spridda på vidsträckt område och skyttet för uv kunde ej där verka särskilt ödeläggande.

Åtgärder i ämnet måste alltså föregås av en sakkunnig, genom Eders Kungl. Maj:ts åtgöranden föranstaltad utredning i nu nämnda avseenden, vilken ock borde avse de fågelarter, som vore i avtagande i den grad, att deras skyddande påkallades med hänsyn till deras betydelse för lant- och skogshushållningen samt ur naturskyddssynpunkt.

Över motionerna hava i den ordning, 46 § riksdagsordningen stadgar, yttranden avgivits av kungl. lantbruksstyrelsen och av kungl. domänstyrelsen. Ävenså hava på framställningar från riksdagens vederbörande utskott svenska skogsvårdsföreningens och svenska naturskyddsföreningens styrelser samt en del vetenskapsmän uttalat sig i frågan. Samtliga sålunda inkomna yttranden äro såsom bilagor vidfogade vederbörande utskotts utlåtanden.

Riksdagen finner motionärernas syfte mycket beaktansvärt och anser sig i allt väsentligt kunna instämma i vad dessa anført till stöd för sin hemställan. Samtliga de myndigheter och andra sakkunniga, vilka inkommit med yttranden över motionerna, hava också förordat den påyrkade utredningen, ehuru de visserligen uttalat i någon mån olika meningar beträffande dels vilka fågelarter, som böra skyddas, och dels vilka åtgärder, som för ändamålet lämpligen böra vidtagas. Av de upplysningar, som under ärendets behandling av riksdagen inhämtats, framgår även, att dessa frågor äro av en synnerligen komplicerad natur och kräva en noggrann och sakkunnig undersökning. Det synes emellertid riksdagen önskvärt, att en dylik genom Eders Kungl. Maj:ts försorg verkställd utredning ej bör begränsas till endast rovfåglarna, utan även omfatta samtliga de fågelarter, vilkas skyddande ur de i motionerna angivna synpunkterna kan anses lämpligt.

På grund av vad sålunda anförts, får riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning, vidtaga lämpliga åtgärder till skyddande av sådana fågelarter, för vilka ur naturskyddssynpunkt och med hänsyn till deras betydelse för lant- och skogshushållningen beredande av skydd må anses önskvärt, samt, därest för ändamålet riksdagens medverkan erfordras, därom till riksdagen inkomma med förslag.

Stockholm den 8 april 1916.

Med undersåtlig vördnad.